

Commentarium (III.)*

(folytatás)

ÖTÖDIK BESZÉD

I. fejezet

A szerelem boldog, mivel szép és jó

Carolo Marsupino, a Múzsák kedvelt tanítványa Landinót, a költőt követően így látott hozzá Agathón beszédéhez:

„Agathónunk a szerelmet a legboldogabb istennek véli, mivel ő a legszebb és a legjobb. Gondosan elősorolja mindazokat a dolgokat, amik ahhoz kellene, hogy a legszebb és a legjobb legyen, és miközben ezeket elősorolja, magát a szerelmet is ábrázolja. Végül, miután elmondta, hogy milyen, összeszámlálja az emberi nem számára nyújtott jótéteményeit. Ez fejtegetéseinek lényege. Nekünk azonban azt érdemes elsődlegesen kutatnunk, hogy mi alapján mondta — annak érdekében, hogy bizonyítsa: boldog — igen szépnek és jónak; és hogy mi a különbség a jóság és a szépség között.

Platón a *Philébos*ban boldognak tartja, akinek semmi sem hiányzik, és olyanak, ami minden részében tökéletes. Létezik pedig belső és külső tökéletesség. A belsőt jóságnak, a külsőt szépségnek nevezzük. Ezért ami teljességgel jó és szép, azt mint minden részében tökéletest a legboldogabbnak nevezzük. Erre a különbségre kiváltképpen figyelünk minden dologban. A physikosok szerint mindenestre a drágakövekben a négy elem legkiegyensúlyozottabb bizonyos belső vegyülése az, ami a külső csillogást szüli. Ezenkívül a füveket és fákat is a gyökerükben és száruk — illetve törzsükben velük született termékenység öltözteti fel a virágok és levelek szívet

* A mű első két részlete a Pompeji 1993/1-2., illetve 1993/3-4. számaiban jelentek meg. Most, valamint a következő számban a folytatást közöljük. (szerk.)

boldog → tökéletes
jóság
népség

gyönyörködtető tarkaságával. Az állatoknál pedig a nedvek egészséges összetétele hozza létre a vonalak és színek kedvező megjelenését. A lélek kiválósága is bizonyos szavakban, mozdulatokban, cselekvésekben megnyilatkozó választékosságban mutatkozik meg. Az egeket úgyszintén ragyogó fénnel veszi körül magasztos szubsztanciájuk. Mindezeknél a belső tökéletesség hozza létre a külső tökéletességet. Azt jóságnak, ezt szépségnek nevezhetjük. Ennélfogva úgy véljük, a szépség a jóság egyfajta virága, amely virág csáberejével mint valami csalétekkel csalogatja beljebb vizsgálóit a rejtőzködő jóság. Minthogy pedig értelmünk megismerése az érzékekből veszi eredetét, a dolgok belsejében rejlő jóságot soha nem foghatjuk fel és nem is közelíthetünk hozzá, csak ha a külső megjelenés nyilvánvaló bizonyossága nyomán haladunk. Ebből a dologból igazán kitűnik e formának és kísérőjének, a szerelemnek csodálatos hasznossága.

Úgy gondolom, ezekkel kellően bebizonyítottuk, hogy a jóság és a szépség között olyan különbség van, mint a mag és a virág között; és ahogyan a fák virágai, melyek magokból születtek, maguk is magvakat hoznak létre, úgy ez a szépség, mely a jóság virága, miképp a jóságból csírázik, a jóságra is vezet a szerelmeseket. Ezt pedig a mi héroszunk a fentebbiekben bőségesen kimutatta.

2. fejezet

A szerelem leírása

A lélek mely részeivel ismerjük fel a szépséget,
és melyekben keletkezik a szerelem

Ezek után Agathón részletesen elősorolja, mi minden kell ennek az istennek a szépségéhez. *Ifjú — mondja, gyengéd, fürge, engedékeny és finom.* Azt kell először megvizsgálunk, mivel járulnak hozzá ezek a tulajdonságok a szépséghez; azután hogyan kell ezeket értelmezni, amikor ennek az istennek tulajdonítjuk őket.

Az emberek értelemmel és érzékeléssel bírnak. Az értelem ön-maga által mindennek a minőségét fogja fel, ami testetlen dolog. Az érzékelés testének öt érzékszerve segítségével a testek külsejét és tulajdonságait érinti: a színeket a szemeken keresztül, a füleken át a hangokat, a szagokat az orron át, a nyelven az ízeket, az idegeken át az elemek egyszerű tulajdonságait, mint a meleget, a hideget

és egyebeket. Ezért feltett kérdésünket illetően az ismeretre vonatkozóan a léleknek hat képességét vesszük számba: az észet, a látást, a hallást, a szaglást, az ízlelést és a tapintást. Az ész a magasztos istenséghez, a látás a tűzhöz, a levegőhöz a hallás, a párák illatához a szaglás, a vízhez az ízlelés, a tapintás a földhöz tartozik. Tudniillik, az értelem az égi dolgokat kutatja, és nem rendelkezik semmiféle székhellyel a test egyetlen részében sem, amint az istenség sem rendelkezik meghatározott székhellyel a világ egyetlen pontján sem. A látás a test felső részén helyezkedik el, akár a tűz a világ felsőbb tartományában; és természetétől fogva a fényt érzékeli, ami a tűz egy tulajdonsága. A hallás, amely úgy következik a látásra, mint a tiszta levegő a tűzre, a hangokat fogja fel, melyek a megrezgetett levegőben keletkeznek, és a levegő közvetítésével jutnak el a fülbe. A szaglást azért tulajdonítjuk a ködös levegőnek és a levegő és a víz keverékéből álló páráknak, mivel a fülek és a nyelv, mintegy a levegő és a víz között elhelyezkedvén könnyedén ragadja magához ezeket a párákat, és azokat kedveli a leginkább, amelyek a levegő és a víz keverékéből származnak. Ilyenek a fűveknek, a virágoknak, a gyümölcsöknek az orr számára édességes illatai. Ki vitatná, hogy az ízlelés a víz nedveivel egyezik meg, amely a szaglás után mintegy a sűrűbb levegő után következik, és amely a nyál nedvétől folyamatosan öntözve nagy örömet leli az ivásban és a folyékony ízekben? Úgyszintén ki vonná kétségbe, hogy a tapintás a földdel párosítható, amikor a testnek, amely föld, minden részén létrejöhet, és az idegekben teljesedik be, amelyek a legnagyobb mértékben földiek; valamint azokat a dolgokat illeti a legkönnyebben, amelyek szilárdak és súlyosak, amit a föld szolgáltat a testeknek? Ezekből következik az is, hogy az érintés, az ízlelés és a szaglás csak a közvetlen közelünkben elhelyezkedő dolgokat érzékelik, és az érzékelés közben ezek erősen hatnak rájuk, bár úgy látszik, a szaglás távolabbi dolgokat képes felfogni mint az ízlelés és a tapintás. A hallás még távolabbi dolgokat ismer fel, és nem érheti közben károsodás. A látás ennél még messzebbi dolgokra terjed ki, és egy pillanat alatt viszi végbe azt, amit a hallás bizonyos idő alatt. A villámlást ugyanis előbb látjuk meg, mint hogy a dörgést meghalljuk. Az értelem ennél is távolabbi dolgokat ragad meg. Ugyanis nemcsak a világon levő és jelenlegi dolgokat fogja fel, mint az érzékek, hanem azokat is, melyek az ég felett vannak, sőt, a múltbeli és eljövendő dolgokat is. Ezek alapján mindenki szá-

mára világos lehet, hogy a lélek hat képessége közül három: a tapintás, az ízlelés és a szaglás inkább a testre és az anyagra vonatkozik; a másik három: az ész, a látás és a hallás pedig a szellemre.

Ebből következően az a három, amely inkább a test felé hajlik, jobban egyezik a testtel mint a lélekkel. És azok a dolgok, amiket érzékelnek, mivel a velük egyező testre fejtik ki hatásukat, nehezen érnek el a lélekhez, és mint hozzá legkevésbé hasonló dolgok a legkevésbé tetszenek neki. A föntebbi három azonban, melyek az anyagtól a lehető legtávolabb vannak, sokkal inkább illenek a lélekhez, és azokat a dolgokat ragadják meg, melyek a testre kevésbé, a lélekre viszont nagy hatással vannak. Hiszen például az illatok, az ízek, a meleg és más hasonlók a testnek ártanak vagy használnak; kevésbé vívják ki a léleknek akár csodálatát akár ítéletét, és nemigen ébresztenek maguk után várankozást a lélekben. A testetlen igazság értelme viszont, a színek, az alakok és hangok vagy semmilyen vagy igen csekély hatással vannak a testre. A lélek felfogóképességét azonban kiválóan élesítik a vizsgálódásra és vágyát magukhoz ragadják. A lélek tápláléka az igazság. Rátalálásához a szemek, megtanulásához a fülek nagyban hozzájárulnak. Tehát azokra a dolgokra, amik az észre, a látásra és a hallásra vonatkoznak, a saját érdekében vágyik a lélek, mint önmaga táplálékára. Azok a dolgok pedig, amelyek a másik három érzékre hatnak, a test táplálásához, erősítéséhez vagy nemzéséhez szükségesek. Ezeket tehát a lélek nem a maga, hanem a test kedvéért keresi. Márpedig arról mondjuk, hogy szeretjük, amit a magunk kedvéért szeretünk; amit viszont valami másnak a kedvéért kívánunk, arról ezt nem mondjuk. Méltán tartjuk tehát, hogy a szerelem egyedül az ismeretekkel, az alakokkal és a hangokkal van összefüggésben. És amiatt, hogy a szépség, mely csupán e háromban: a lélek erényében, az alakban és a hangban megtalálható, mivel a leginkább kihívja magából a lelket, a καλέω-ból, ami azt jelenti: hívok, a κάλλος azaz kihívás nevet kapja. A görög κάλλος azonban latinul azt jelenti: szépség. Bizony kedves a számunkra a lélek igaz és kiváló magaviselete; kedves a test szép formája; kedves a hangok harmóniája, és mivel a lélek ezt a hármat, úgymint vele rokon és bizonyos módon testetlen dolgokat többre becsüli a másik háromnál; természetes, hogy mohóbban fogadja be, nagyobb hévvel törődik velük, és odaadóbban csodálja őket. És ezt a vonzást, mely akár az erényből, akár a megjelenésből, akár a hangokból árad, mely a lelket az értelem, a látás

vagy a hallás útján magához hívja és elragadja, nagyon helyesen nevezzük szépségnek. Ez az a három Grácia, akikről Orpheus beszél:

Ἄγλαϊη τε Θάλεια καὶ Εὐφροσύνη πολύλοθε
Tündöklés, Virulás és termékeny Derülátás

Tündöklésnek hívja a léleknek azt a vonzását és szépségét, amely az igazság és az erény tisztaságából árad. Virulásnak pedig az alak és a színek édességét. Ez ugyanis a leginkább a fiatalság virulásában teljesedik be, Végül derünek azt a hamisítatlan gyönyört — mely gyógyít és örökre szól — amely a zene hallgatásakor tölt el bennünket.

3. fejezet

A szépség valami testetlen dolog

Mivelhogy ezek a dolgok így vannak, szükségszerű, hogy a szépség az erénnyel, a megjelenéssel és a hangokkal közös természetű legyen. Hiszen nem neveznénk bármit e három közül szépségnek, ha nem ugyanaz lenne mindháromban a szépség meghatározása. Ebből adódik, hogy a szépség minősége nem lehet test, minthogy a lélek erényeihez, melyek testetlenek, a szépség, ha test lenne, a legkevésbé illenék. Sőt, annyira távol van attól a szépség, hogy test legyen, hogy nemcsak a lélek erényeiben fellelhető, de még a testekben és hangokban meglevő szépség sem lehet testi. Ugyanis noha némely testeket tetszetőseknek mondunk, azok mégsem az anyaguk miatt tetszetősek. Mivelhogy egy és ugyanazon test ma csinos; holnap pedig valamely baleset folytán, mely elcsúfítja, rút; mintha más lenne az, hogy valami test, és megint más, hogy valami szép. És nem is a méret miatt szépek, mivelhogy jópár hatalmas és némely kicsinyke test is szépnek tetszik. Ám sokszor a nagyok formátlannak, a kicsik formásaknak tűnnek; és viszont, a kicsik rútaknak, a nagyok felette tetszetőseknek.

Jónéhányszor az is megesik, hogy hasonló bizonyos nagy és kicsiny testekben a szépség. Ha tehát, bár a méret gyakran ugyanaz marad, egy baleset folytán a szépség elváltozhat; és viszont, ha néha a méret változása ellenére a szépség megmarad, és ugyanolyannak látszik a nagyban és a kicsiben is; ennek a kettőnek, a szépségnek és a méretnek bizonyára teljességgel különböző dolgoknak kell lenniük.

Sőt, ha valamely test szépsége magának a testnek a sűrűségében némiképpen testszerű lenne, mégsem testi volta tetszene a szemlélőnek. Tetszhet a léleknek egy bizonyos személy külseje, ám nem amennyiben anyagi kiterjedésű, hanem amennyiben képét a lélek a látás révén felfogja vagy befogadja.

Ez a látásban és a lélekben levő kép, minthogy ezek testetlenek, nem lehet test. Hogyan fogná fel példának okáért a szem oly kicsiny pupillája az egész eget, ha csak testi módon fogadhatná be? Semmiképpen sem. A szellem azonban egyetlen pontban felfogja a test egész kiterjedését, szellemi módon és egy testetlen kép révén.

A léleknek mindenesetre csak az a szépség tetszik, amit befogad. Ez pedig jóllehet a külső test mása, mégis testetlen benne. Tehát a testetlen szépség tetszik. Ami tetszik valakinek, az kedves a számára, s ami kedves, az végül szép. Ez teszi, hogy a szerelmet valami testetlen dologra vezetjük vissza, és hogy maga a szépség inkább a dolog szellemi képe mint testi szépség.

Sokan vannak, akik úgy vélik, a szépség a test minden tagjának bizonyos elhelyezkedése, vagy hogy az ő szavaikkal élünk, szabályossága és arányossága a színek bizonyos kedvességével társulva. Mi az ő véleményüket nem fogadjuk el, minthogy a részek ilyen elhelyezkedése csak az összetett dolgokban van meg, és így semiféle egyszerű dolog nem lenne szép. Márpedig az egyszerű színeket, a fényeket, az önmagában szóló hangot, az arany ragyogását és az ezüst csillogását, a tudást és a lelket, melyek mind egyszerűek, szépnek nevezük, s ezek hihetetlenül gyönyörködtetnek bennünket, mintha valóban szép dolgok lennének.

Hozzájön még ehhez az is, hogy az arányosság magába foglalja az összetett test valamennyi tagját, és nem egyenként van meg bennük, hanem mindegyikben együtt. Ezáltal az egyes részek önmagukban nem lesznek szépek, az összetett egész arányossága azonban az egyes részekből születik.

Ebből az a nem csekély képtelenség következik, hogy amik természetüktől fogva nem szépek, szépséget szülnék.

Gyakran az is megesik, hogy bár megmarad a tagok arányossága és mérete, a test nem tetszik annyira, mint előtte. Továbbá ugyanaz ma a tested alakja mint tavaly, a vonzása még sem ugyanaz.

Semmi sem lassúbb mint az alak, és semmi nem múlik gyorsabban a vonzásnál. Ebből világosan látható, hogy nem ugyanaz a szépség és az alak. És gyakran látjuk helyesebbnek a részek ará-

nyát és a tagok méretét az egyik testben mint a másikban. Mégsem tudjuk, miért ítéltük az egyiket formásabbnak, miért szeretjük hevesebben. Ez elegendő figyelmeztetésnek látszik, hogy másnak tartjuk a szépséget és másnak a részek elhelyezkedését.

Ugyanez a meggondolás figyelmeztet, nehogy szépségnek gyanítsuk a színek kedvességét. Többnyire ugyanis az idősebben ragyogóbb a szín, mégis nagyobb a fiatalabban a vonzás.

És az egyidőseknél is gyakran megesik, hogy aki színekben fölülmúlja a másikat, az alatta marad vonzóerejét és szépségét illetően.

És ne merészelje senki sem a szépséget úgy meghatározni, mint az alakból és színekből összeálló bizonyos keveréket, ugyanis így sem a tudományok, sem a hangok, amelyek nélkülözik a színeket és az alakot, sem a színek és a fények, melyek nem rendelkeznek semmiféle meghatározott alakkal, nem találthatnak méltóaknak a szerelemre.

Ezenkívül mindennek azzal telik be a vágya, ha megszerezte azt, amit kívánt. Például az éhség és a szomjúság az étel és az ital által csillapodnak. A szerelem azonban nem telik be a test semmiféle látására vagy ölelésére. Tehát a test semminemű természetéért nem lobog, és kétségkívül a szépséget követi. Ebből eredően nem lehet valamiféle testi dolog.

Mindezek alapján összefoglalhatjuk, hogy azoknak, akik szerelemben lobogva a szépségre szomjaznak, ha ezt az italt kortyolva akarják csillapíthatatlan szomjukat enyhíteni, máshol kell keresniük e szépségnek édességes nedvét, mely szomjukat kíváltotta, mint a folyton változó anyagban vagy a mennyiség, az alak vagy a színek patakjaiban. Merre fordultok mégis, szerencsétlen szerelmesek? Ki gyújt hát szívetekben ilyen perzselő lángokat? Ki az, aki megfékez egy ekkora tüzet? Ez ám a feladat, ez a nehéz kérdés! Mondom tovább, de figyeljetek jól.

4. fejezet

A szépség isten arcának fénye

A mindenek fölött kimagasló isteni hatalom a tőle született angyalokba és lelkekbe mint gyermekeibe rögtön születésük után kegyesen beléoltotta sugarát, melyben megvan a termékeny erő minden dolog létrehozásához. E sugár bennük mint magához közelebb állókban sokkal pontosabban festi le az egész világ felosztását

és rendjét mint a világ anyagában. Ennél fogva a világnak e képe, melyet egyetemesnek látunk, az angyalokban és a lelkekben még kifejezöbben ragyog. Ezekben ugyanis megvan valamennyi szféra, a Nap, a Hold és a többi csillag alakja, sőt az elemeké, a köveké, a fáké és minden egyes állaté. Az efféle képeket a platonikusok az angyalokban mintáknak és ideáknak, a lelkekben minőségeknek és ismereteknek, a földi anyagban formáknak és képmásoknak nevezik. És világosak ugyan a földön, még világosabbak a lélekben, de a legvilágosabbak az angyali értelemben.

Isten egyetlen arca tehát három rendben egymás után következő tükörben fenylik: az angyalban, a lélekben és a világ testében. Amabban mint legközelebbiben a legfényesebben, ama távolabbiban halványabban, ebben, legtávolabbiban a többihez viszonyítva igen halványan.

Tehát a szent angyali értelem a test semmiféle szolgálatától nem akadályoztatva önmaga felé visszafordul, és ott meglátja saját keblébe vésve isten arcát. Ahogy megpillantja, rögtön csodálni kezd, és sóvárogva csügg folyvást rajta.

Az isteni arc vonzását szépségnek nevezük, a teljességgel isten arcán csüggő angyal sóvárgását pedig szerelemnek hívjuk. Bár csak nekünk is részül jutna ugyanez! De a mi lelkünk azzal a feltétellel születvén, hogy földi test vegye körül, a nemzés feladata felé hajlik. Ezzel a hajlammal terhelve pedig megfélekedezik a mélyébe rejtett kincsről. Továbbá mivel földi testbe van burkolva, igen sokáig a test szükségleteinek van alávetve. Ehhez a munkához érzékei mindig alkalmazkodnak és értelme is tovább mint ahogy méltó lenne. Ebből ered, hogy isten arcának ragyogását, mely folyamatosan világlik benne, nem veszi előbb észre, mint hogy — miután teste felserdült és értelme magához tért — isten arcát a világ gépezetében világitva és szeméi számára nyilvánvalóvá válván gondolkodásával tekintetbe venné. E megfontolás révén jut el ahhoz, aki belül ragyog, hogy megpillantsák. Minthogy pedig a szülő arca drága a gyermekei számára, szükségszerű, hogy a lelkek számára isteni atyjuk arca a legdrágább legyen. Ennek az arcnak a fényességét és vonzását pedig, hogy újra ugyanazt mondjam, mind az angyalban, mind a lélekben, mind a világ anyagában egyetemes szépségnek kell nevezni; a reá való egyetemes vágyakozást pedig szerelemnek kell mondani.

Nincsenek kétségeink afelől, hogy ez a szépség mindenben testetlen. Hiszen senki előtt nem lehet kétséges, hogy az angyalban

és a lélekben nincs semmiféle test; azt pedig, hogy a testekben ez testetlen, a föntebbiekben bebizonyítottuk, és az imént abból értettük meg a leginkább, hogy a szem semmi mást nem pillant meg, csak a nap fényét, az alakok és a testek színei ugyanis kizárólag a nap-fénye által válnak láthatóvá,

Ezek sem anyagukkal egyetemben jutnak el a szemhez, mégis szükségszerűnek látszik, hogy ezek a szemben legyenek, s hogy a szem meglássa őket. Így tehát egyedül a nap fénye jut el a szemhez, mely tartalmazza az általa megvilágított dolgok színeit és alakjait. Az így fölruházott fényt a szem saját sugara segítségével fogja fel, és ezt fölfogván lát mindent, amit tartalmaz. Így hát a világnak e rendjét nem úgy látjuk, ahogy a testek anyagában van, hanem ahogy a szembe hatoló fényben látható. Mivel e fényben külön van az anyagtól, szükségszerűen nincs része a testben.

Ez még világosabban kiderül abból, hogy a fény maga nem lehet test, hiszen egy pillanat alatt betölti a földet, Kelettől Nyugatig; a levegő és a víz testébe pedig minden ellenállás nélkül bárhol behatol, de ami pizsokkal keveredett, azzal sehol sem elegyedik. Ez viszont semmiféleképpen nem egyezik a testek természetével, a test ugyanis nem egy pillanat alatt mozog, hanem bizonyos idő alatt, és nem is hatolhat be egyik a másikba saját maga vagy a másik megsértése vagy mindkettőjük felbomlása nélkül. Két egymással elegyedett test pedig kölcsönösen érintkezve hatol egymásba. Ezt a víz és a bor, a tűz és a föld vegyülésénél láthatjuk.

Mivel tehát a Nap fénye testetlen, bármi, ami befogadja, a saját módján fogadja be. Ennélfogva a testek színeit és alakjait szellemi módon fogadja be. A szem is ugyanezen a módon befogadva pillantja meg a fényt. Ebből ered, hogy a világ teljes ékessége, ami isten harmadik arca, a Nap testetlen fénye révén testetlenül jut el a szembe.

5. fejezet

Hogyan születik a szerelem és a gyűlölet
avagy hogy a szépség testetlen

Mindezekből következik, hogy isten arcának egész vonzása, melyet egyetemes szépségnek nevezünk, nemcsak az angyalban és a lélekben testetlen, hanem a szem látásában is. És a csodálattól lenyűgözve nemcsak ezen arc teljességét, hanem részeit is szeretjük. Ebből születik a részleges szerelem a részleges szépség iránt. Ek-

ként vonzódunk bármely emberhez is, mint a világ rendjének egy tagjához, különösen, ha az isteni szépség szikrája feltűnően tündöklék benne.

Az efféle vonzalom két okból születik. Egyrészt mivel az atyai arc megjelenése tetszik nekünk, másrészt mivel a szemrevaló ember alakja és szépsége nagyon is megfelel az emberi nem azon ideájának, amelyet lelkünk a mindenség teremtőjétől kapott és birtokol. Ha tehát valamely embernek az érzékek által megragadott külső megjelenése, amely a lélekhez eljut, nem egyezik meg azon emberi alakkal, melyet birtokol a lélek, nyomban nemtetszést vált ki benne, s utálattal rútnak találja. Hogyha megegyezik, rögvést elnyeri tetszését, és mint gyönyörűségest szereti.

Innen ered, hogy sokan, akikkel találkozunk, legott tetszenek vagy nem tetszenek nekünk, mi pedig nem tudunk magyarázatot adni az efféle érzelmre, ugyanis a lélek a test szolgálatától akadályoztatva saját belső formáit egyáltalán nem láthatja, hanem bizonyos titkos és természetyszerű egybeesés vagy eltérés eredményezi azt, hogy egy dolog külső formája ugyanezen dolog megjelenésével megpendíti a lélekbe vésett formát, vele összecseng vagy nem cseng össze, és ezen titkos vonzástól vagy ütközéstől megrendülve fogja a lélek magát a dolgot szeretni vagy utálni.

Ama isteni erő az angyalba és a lélekbe ültette a megteremtendő ember sértetlen alkatát. A világ anyagában azonban, mint-hogy ez alkotójától a legtávolabbra esik, az ember felépítése ama sértetlen alakjához képest elkorcsosul. Mindazáltal a jobban előkészített anyagban hasonlóbbá, egy másikban elütőbbé válik. Amely hasonlóbbá lesz, miként az isten erejével és az angyal ideájával, úgy a lélek alkatával is egybevag és összhangban van. A lélek helyesli ezt az egybevagóságot.

Valójában magában az egybevagóságban áll a szépség, ama helyeslésben pedig a szerelem érzése. Minthogy pedig az idea és az alkat a test anyagától idegenek, az ember felépítése ezekben nem az anyag vagy a mennyiség alapján, hanem valami más, inkább testetlen dolog alapján ítéltetik hasonlatosnak. Amennyiben hozzájuk hasonlatos, összhangban áll azokkal; és amennyiben összhangban áll velük, szép. Ezért különbözik tehát a test és a szépség.

Ha valaki azt kérdezné, miképp lehet hasonlatos a test formája a lélek és az értelem formájához és alkatához, azt arra kérem, vizsgálja meg egy építész alkotását. Az építész először az épület alkatát

és mintegy ideáját képzeletben el lelkében. Azután amilyen házat elgondolt, olyat épít fel erői szerint. Ki tagadná, hogy a ház maga test, mégpedig az építész alkotta testetlen ideához, melynek hasonlóságára felépítették, nagyon is hasonló? Továbbá inkább ítélendő az építész tervéhez hasonlatosnak valamely nem testi rendű dolog mint az anyag miatt. Vond ki tehát az anyagot, ha tudod; a gondolkodással tudod pedig kivonni, a tervet pedig hagyd. Nem marad neked semmi testi, semmi anyagi. Sőt, teljesen olyan terv lesz, amilyennek alkotója létrehozta, és amilyennek alkotójában megmarad. Tedd ugyanezt bármely emberi testtel. Úgy találod majd, hogy formája, mely a lélek alkatával egybevágó, egyszerű és nincs része az anyagban.

6. fejezet

Mi minden szükséges a dolog szépségéhez,
és hogy a szépség szellemi adomány

Vége hát mi a test szépsége? Egyfajta tevékenység, élénkség és szeretetreméltóság, amely ideájának hatására ragyog benne. Ez a ragyogás nem száll le az anyagba, mielőtt az jól elő ne lenne készítve.

Az élő test előkészítettsége pedig e három dologban áll: elrendezettség, mérték és külalak. Az elrendezettség a részek egymástól való távolságát, a mérték a mennyiséget, a külalak a vonalakat és a színeket jelenti.

Kiváltképpen szükséges ugyanis, hogy a test részei természetes helyükön legyenek, a maga helyén legyen a fül, a szem, az orr és egyebek, s a szemek egyenlő távolságra legyenek az orrhoz közel, s ugyanígy a fülek is egyenlő távolságra legyenek a szemektől.

S a távolságok e rendjéhez nem elegendő az egyenlőség, csak ha hozzájárul ehhez a részek mértéke is. Ez az egész test kellő arányának megőrzésével minden egyes testrésznek megfelelő nagyságot ad meg. Olymódon például, hogy az orr háromszor egymás fölé helyezve az arc egyszeri hosszát tegye ki; hogy a két fül félköre egymás mellé képzelve a nyitott száj körívével egyezzenek, s ugyanígy a szemöldökök egymás mellé illesztett félkörívvel is. Az orr hossza az ajak hosszúságát adja s a fülét hasonlóképpen. A két szemgolyó a száj nyílásának nagyságával egyezzenek. A fej nyolcszorosa a test magasságát foglalja magába, s ugyanezt mutassák az oldalra kiterjesztett karok valamint a lábszárok a lábfejjel. Ezentúl a külalakot is

elengedhetetlennek tartjuk, hogy mind a vonalak és a redőzet művészi áramlása mind a színek ragyogása ékesítse ama elrendezettséget s a részek arányát.

Ez a három pedig, jóllehet az anyagban van, a test semmiféle része nem lehet. Ugyanis a testrészek elrendezettsége egyáltalán nem testrészt, hiszen az elrendezettség minden testrészben benne van, s egyetlen testrész sem található fel mindegyik testrészben. Azontúl az elrendezettség nem más mint a részek megfelelő távköze. A távközre pedig mi egyebet mondhatnánk mint hogy a részek egymástól levő távolsága? Végül a távolság vagy semmi és teljességgel pusztá üresség, vagy a vonalak valamiféle áramlása. A vonalakról azonban, amelyek híjával vannak az oldalirányú kiterjedésnek és a mélységnek, ami szükséges ahhoz, hogy valami test legyen, ki mondaná, hogy testek?

A mérték úgyszintén nem mennyiség, hanem a mennyiség meghatározása. A meghatározások pedig felületek, vonalak és pontok, melyek minthogy a mélység kiterjedésével nem bírnak, testeknek nem tarthatóak. Nem soroljuk az anyaghoz a fények, árnyékok, vonalak szerencsés összhangjában megjelenő külalakat sem.

Mindezekből világosan látszik, hogy a szépség olyannyira idegen a test tömegétől, hogy soha nem osztozik magával az anyaggal, hacsak nem azon három tetetlen előkészítéssel, melyekről szoltunk, ez alkalmassá nem tétetett. Ezek alapja pedig a négy elem kiegyenlített összefonódása, hogy testünk az éghez legyen hasonlatos, melynek kiegyenlített a szubsztanciája, s ne térjen el a nedvek esetleges túltengése révén a lélek alakzatától.

Ez esetben ugyanis könnyen ragyoghat a mennyei sugár az éghez hasonlatos testben, s az embernek lélek által birtokolt tökéletes formája kivehetőbben visszhangzik a megzabolázott és engedelmes anyagban.

A szépség körébe sorolandók azontúl hasonlóképpen a hangok is. Ezek sorrendje valamely mély hangtól a nyolcadikig való emelkedés és az innen való visszaereszkedés. A dallam vagyis mérték a harmad-, negyed-, ötöd-, hatodhangok valamint az egész- és félhangok egymásra következésének köszönhető. A hangzás „külalakja” a tiszta hang erőssége.

A több részből álló testek mint a fák, állatok és több hang együttese e három minőségben mint valamiféle összetevőkben válnak alkalmassá a szépség befogadására és viselésére. Az egysze-

rűbb testek pedig mint a négy elem, a kövek és fémek valamint a magukban álló hangok természetük valamiféle kiegyenlítettsége, termékenysége és tisztasága révén készíttetnek elő ugyanerre. A lélek pedig a leginkább annak okán igazodik ehhez természete szerint, hogy szellem is, és mintegy az istenhez legközelebb álló tükör, amelyben amint a fentebbiekben elmondtuk, felragyog az isteni arc képmása.

Tehát amiként az aranyhoz semmi egyebet nem kell hozzátenni ahhoz, hogy csillogva előtűnjék, hanem a föld szennyét kell róla eltávolítani, úgy a léleknek sincs semmiféle hozzátoldásra szüksége ahhoz, hogy szépnek tűnjék, viszont meg kell szabadulnia a test gondjaitól, és távol kell űznie magától a szorongó nyugtalanságot valamint a vágy és a félelem indulatát: legott elővillan a lélek természetes szépsége.

Hogy beszédünk ne nyúljon túlságosan hosszúra, a fent mondtak alapján röviden azzal zárjuk, hogy a szépség valamiféle eleven és szellemi szeretetreméltóság, mely isten sugarának megvilágítása által először az angyalba oltódik, innen az emberek lelkébe, majd a testek alakjaiba s a hangokba, és a gondolkodás, a látás és a hallás révén rendíti meg és gyönyörködteti lelkünket, gyönyörködtetvén elragadja, s elragadván lángoló szerelemre lobbantja.

7. fejezet

A szerelem ábrázolása

A költő Agathón azután, a régi költők szokásához híven, ezen istent emberi képmással ruházza föl, s szépségét az emberekéhez hasonlatosnak festi le. Vagyis *fiatalnak, üdének, változékonynak avagy mozgékonynak, arányosnak és ragyogónak*. Hogy miért? Nos, ezek inkább a megfelelő természet mint a külső szépség elnyerését célzó előkészületek. Ugyanis azon öt alkotóelemből az első három a test kiegyenlített /arányos/ felépítését jelentik, ami az elsődleges alapja a szépségnek, a másik kettő az elrendezettséget, a mértéket és a külalakat fedi.

A physikosok kimutatták, hogy a kiegyenlített vagy arányos felépítés jele a testben a gyöngye hús finom és állandó egyensúlyi állapota. Ahol a meleg teng túl, sovány és durva a test; ahol a szárazság, nyers és kemény; ahol a nedvesség, petyhüdt, esetlen, változékony és összevissza.

Tehát a test szilárd és kiegyenlített zsengeése a négy nedveség közt fennálló egyensúlyi állapotra utal. Emiatt nevezte Agathón *lágynak, finomnak és zsengeenek*. S miért *ifjúnak*? Mert nem csupán természete, hanem kora is kedvez e helyes aránynak. Ugyanis az idő múlásával minekutána a finomabb nedvek felszívódnak, a fennmaradó részek meglehetősen sűrűvé válnak. A tűz és a levegő elpárolgásával a víz és a föld nagyobb aránya válik uralkodóvá. Miért mondja pedig *mozgékonynak* és *hajlékonynak*? Hogy mindenféle mozgásra alkalmasnak és késznek gondold, s nehogy úgy véld, amiért lágynak mondta, a víz tétlen és hozzá nem illő női lágyságát értette ezalatt. Az ugyanis a helyes arányú összetétellel elentetés. Azután hozzáteszi: *arányos*, azaz a részek elrendezése és aránya választékosan kialakított. Azt is hozzáfűzi: *ragyogó*, vagyis a színek kedves szépségétől tündöklő. Miután ezen előkészítéseket előadta, a többiről hallgatott Agathón. A mi feladatunk hát ezekután a szépség megjelenését megérteni.

Ezt az öt tulajdonságot az ember alakjában úgy kell értelmezni amint mondtuk, a szerelem birodalmában azonban másképpen. Megmutatják ugyanis annak erejét és milyenségét. Fiatalnak azért mondják, mert a leginkább az ifjak kerülnek a szerelem hálójába, és csapdájába kerülven az ifjú korúakra vágynak. *Gyengédnek* azért, mert a szelíd természetűek könnyebben áldozatul esnek. És akik foglyul estek, mégha erőszakosak is, kezes bárányokká változnak. *Mozgékonynak* és változónak azért, mert észrevétlen lopja be magát és hasonlóképpen illan el. Összehangzónak és arányosnak azért, mivel a megformáltat és a rendezettet kedveli, és menekül az ellenkezőjétől. *Ragyogónak*, minthogy virágzó és tündöklő korban környékezi meg az emberi lelket és arra vágyik, ami virágjában van. Minderről bőségesen szól Agathón, legyen itt elég e rövid összefoglalás.

8. fejezet

A szerelem hatalma

Mindazt, amit Agathón a szerelem négy erényéről mond, hogy annak jóságát megmutassa, a következőképpen kell érteni.

Igazságosnak állítja, miután ahol teljes és igaz a szerelem, ott kölcsönös a jóakarát, ami megakadályoz minden sértést és jogtalan-ságot. A vonzalomnak oly nagy az ereje, hogy egyedül ez képes az

emberi nemet nyugalmas békében megőrizni, amit sem az előrelátás, sem a testi vagy fegyveres erő, sem a törvények és az ékesszólás hatalma a jóakarát híján nem képes keresztülvinni.

Azontúl *'kiegyensúlyozottnak* is nevezi, mivel megszelídíti az alantas vágyakat. A szerelem ugyanis a szépséget keresi, ami egy bizonyos rendből és kiegyenlítettségből áll, a hitvány és mértéktelen vágyakat megveti, és a rút magatartástól mindig visszaretten. Héroszunktól az elején eleget hallhattatok erről. S ahol ez az érzellem uralkodik, minden egyéb vágy közömbössé válik.

Azt is mondja róla: igen bátor. Hisz mi bátrabb a merészségnél? Éppen úgy ki harcol merészebben a szerelmeséért küzdő szeretőnél? Más istenekkel, azaz más bolygókkal Mars erejével tűnik ki, mivel az embereket bátrabbakká teszi. Venus megszelídíti őt. Ugyanis amikor a Mars az ég szegleteiben a születésnek akár a második akár a nyolcadik házában áll, ártó hatással van a születőre, ha azonban a Venus konjunkcióban vagy oppozícióban vagy recepcióban esetleg trigonban vagy szextilben áll a Marssal, hogy úgy mondjam megszelídíti annak rosszindulatát.

Másfelől amikor a Mars uralkodik az ember születésekor, nagyságot és lobbanékonytságot kölcsönöz a léleknek, ha azonban a Venus nagy mértékben megközelítette, a lélek Mars által adományozott nagyságának erényét nem korlátozza, ám a lobbanékonyság rossz tulajdonságát visszaszorítja, íghát úgy tűnik, megszelídíti és engedékenyebbé teszi a Marsot.

A Mars azonban soha nem fékezi meg a Venust. Ha ugyanis az utóbbi az élet vezércsillaga, a szerelem érzése kitüntetett szereppel bír. A mennyiben a Mars annak közelében halad el, hevével lángolóbbá teszi a Venus szenvedélyét, olyképpen, hogy ha a Mars a Venus valamely születő házában foglal helyet, tehát a Mérlegben vagy a Bikában, a Mars jelenléte miatt azt, aki ekkor született, perzselő szerelmek emésztik.

Másrészről Mars a nyomában jár Venusnak, Venus viszont nem jár Mars nyomában, minthogy a merészség a szerelem inasa, de a szerelem nem így a merészségnek. Hiszen az emberek nem azért hullanak a szerelem hálójába, mert merészek, hanem miután szerelemtől sebzettek, a lehető legmerészebbekké válnak, s a szeretettért bárminemű veszélyt rettenthetetlen lélekkel vállalnak.

Legvégül a szerelem mindenek között kitűnő bátorságának legnyilvánvalóbb bizonyítéka, hogy neki mindenek engedelmesked-

nek, ő pedig semminek. Nemde szeretnek az égiek, s az állatok s az összes test, szintúgy a bátrak és a bölcsek, amint a gazdag férfiak és hatalmas királyok is nyakukat mind a szerelem igájába hajtják. A szerelem viszont egyikük parancsának sem engedelmeskedik, hiszen nem vásárolhatják meg a gazdagok ajándékkal, s a hatalmasok fenyegetései és erőszaka sem kényszeríthet bennünket hogy szeressünk, vagy hogy elálljunk szerelmünktől, a szerelem ugyanis szabad, és magától, szabad akaratból születik, amelyet maga isten sem kényszeríthet, aki a kezdet kezdetén eltökélte, hogy ez szabad lesz.

Innen ered, hogy a szerelem, amely mindenkit megtámad, mindenféle erőszak elől elmenekül. Szabadsága oly nagy, hogy míg a lélek egyéb érzései, tevékenységei és működései többnyire valami önmaguktól különböző nyereségre vágynak, a szerelem olyanmire elégedett önmaga díjával, mintha nem is lenne más jutalom a szerelmen kívül mint hogy méltó valaki a szerelemre. Hiszen aki a szerelmet szereti, az kiváltképpen szeret. Ez ugyanis azt kívánja a szeretettől a leginkább, hogy viszonzszeresse szerelmesét,

A legbölcsebb is egyben. Hogy miért teremtője s megőrzője mindeneknek a szerelem, s az egyes művészetek ura és mestere, úgy vélem, azt kellően kifejtí Eryximakhos beszéde. Ezekben mutatkozik meg a szerelem bölcsessége. Mindezekből az a következtetés vonható le, hogy a szerelem azért a legboldogabb, mert a legszebb és a legjobb. Hogy a legszebb, az abból nyilvánvaló, hogy a gyönyörűséges dolgokban mint önmagához hasonlóakban gyönyörködik; s a legjobb is, azért, mert a szerelmeseket kiválóakká teszi. Márpedig kiválónak kell lennie annak a dolognak, ami másokat kiválóakká tesz.

9. fejezet

A szerelem adományai

Hogy mi tehát a szerelem, kiderült a mi beszédünkéből; hogy milyen, az pedig Agathón fentebbi szavai alapján. Hogy miféle ajándékokkal halmoz el, a mondottakból könnyen kitalálható. Létezik ugyebár a viszonzatlan szerelem, ez az egyik fajtája a szerelemnek, a másik a kölcsönös. A viszonzatlan bárkit is ragad el, azt körültekintővé és ékesszólóvá, ügyeinek intézésében nagylelkűvé, a tréfákban elméssé, a játékokban könnyeddé, a komoly dolgokban pedig bátorrá teszi. A kölcsönös szerelem a veszélyek elhárításával biztonsá-

got, a nézeteltérések megszüntetésével egyetértést, a szerencsétlenségek elkerülésével boldogságot nyújt. Ahol ugyanis kölcsönös a jóakarát, ott nem létezhet csalárdság, ott közös minden. Ott megszűnik létezni a viszály, a tolvajlás, a gyilkosság és a csatározások. Ehelyütt is utal rá Agathón, hogy az efféle nyugalomban nem csupán a lelkes lények részesülnek, de az egek és az elemek is kölcsönös szerelem révén, s föntebb, Eryximakhos beszéde ezt bővebben fejtegeti. E beszéd végén hangzik el, hogy a szerelem elandalítja énekével az istenek s az emberek lelkét, amit világosan érzékelhet bárki, aki emlékszik, hogy a föntebbiekben bebizonyítottuk: a szerelem mindenben benne van, és eljut mindenekhez.

10. fejezet

A szerelem ősbibb és fiatalabb a többi istennél

Ám mielőtt befejezném, kiváló férfiak, erőim szerint választ adnék három kérdésre, amelyek Agathón fejtegetéseiben felmerülnek. Első kérdésünk az, hogy miért mondotta Phaidros a szerelmet Saturnusnál és Jupiternél öregebbnek, Agathón ellenben fiatalabbnak; a második, hogy mit jelent Platónnál a Szükségszerűség birodalma, mit a szerelem hatalma; a harmadik, hogy mely istenek miféle művészeteket találtak fel a szerelem szárnyai alatt.

Isten, mindenek atyja a szolgálatában álló értelmeket, melyek a Saturnust, a Jupitert és a többi bolygót mozgatják, magja szétszórásának vágyából és gondoskodásának bőségéből nemzette. Az értelmek viszont tüstént, miután megszülettek, szülőatyjukat felismerően szeretik őt. Azt a szerelmet, mely által teremtettek az égiek, náluknál régebbinek; azt azonban, amellyel a teremtettek teremtőjük iránt éreznek, fiatalabbnak mondjuk. Azontúl a Saturnus és más bolygók ideáit az angyali értelem nem nyeri el előbb atyjától, mint-hogy a veleszületett szerelem révén annak arca felé fordult volna. Viszont miután ezen ideákat befogadta, még hevesebben szereti szülőatyja adományát. Így tehát ezen angyal isten iránt érzett szeretete egyrészt ősbibb az ideáknál, amelyeket isteneknek mondanak, másrészt azonban fiatalabb is. A szerelem tehát kezdet és vég, az istenek közül a legelső és a legutolsó.

II. fejezet

A szerelem a Szükségszerűség előtt uralkodik

Ám, hogy a második kérdésre megfeleljünk, azt kell mondjuk, hogy a szerelem a Szükségszerűség előtt uralkodik, minthogy az isteni szerelem minden tőle született dolognak eredetet adott, ami-ben a szükségszerűség semmiféle erőszaka nem feltételezhető.

Ugyanis minthogy semmi sem létezik rajta kívül, nem kényszer hatására, hanem magától cselekszik, bármit is tegyen. Az értelem pedig, amely utána következik, ha ő elveti, szükségszerűen kicsírázik. Ez tehát a szerelemmel megteremti, amaz a szükségszerűség révén kisarjad. Ott kezdődik a szerelem hatalma, itt a szükségszerűségé.

Az anyagi értelem jóllehet isten leghatalmasabb jóságából születik s ezért jó, mégis, miután kilép istenből, szükségszerűen elfajzik szülőatyja végtelen tökéletességétől. Hiszen az okozat soha nem hordozza okának teljes jóságát. És ebben áll — az okozatnak mind a szükségszerű kifejlésében, mind degenerációjában — a szükségszerűség hatalma.

Hanem az értelem, mint mondtuk, nyomban megszületése után szeretni kezdi alkotóját. Itt kezdődik a szerelem birodalma.

Ugyanis az értelem is a szerelemtől vezetve felemelkedik istenhez, s isten is szeretete által a feléje fordult értelmet megvilágítja. Itt azonban ismét belopózkodik a szükségszerűség hatalma. Hiszen ama istentől leszálló fényt az értelem saját homályos természete miatt nem akkora ragyogással fogadja be, mint amekkorával isten azt adja. Ugyanis kénytelen saját természete képességei szerint befogadni. Ezért a felfogó természet erőszaka által a fény meggyengül. Erre a szükségszerűségekre megint csak a szerelem uralkodása következik. Az értelem, ha már isten ez első fénysugarától lángra gyúlt, még hevesebben fordul vissza hozzá, s mintegy a fény e szikrájától felizgatva a fény egész teljességét kívánja.

Ekkor isten gondoskodásának kegyességéből ama első természetes fényen túl egy isteni fénysugarat is adományoz. És így változva következnek egymásra majd a szerelem, majd a szükségszerűség uralkodása. Ez az egymásra következés az isteni dolgokban a természet eredetét követve, az egyebekben bizonyos időközöket követve jön létre, de úgy, hogy mégis mindig a szerelem legyen az első és a legutolsó.

A lélekkel és a többi istentől létrejött dologgal kapcsolatosan hasonlóképpen kell elképzelni ezt, ami e két uralkodást illeti.

Ezért, ha mintegy feltétlen értelemben mondanók, a szerelem uralkodása régebbi mint a szükségszerűségé, minthogy az ő hatalma istenben, annak teremtett dolgaiban kezdődik. Ha az isten által teremtett dolgok felől gondolkodnánk, a szükségszerűség zsarnok uralma megelőzi a szerelmet, minthogy maguk a dolgok a szükségszerűségtől kényszerítve hamarabb nyilvánulnak meg, és megnyilvánulásuk közben korábban fajzanak el, minthogy szeretettüktől vezetve szülőatyjuk felé fordulnának.

E kétféle uralkodást két himnuszban énekelte meg Orpheus. A szükségszerűség uralmát az Éj himnuszában a következőképpen:

δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατύνει
Mert a súlyos végzet mindenén áthat.

A szerelem uralmát pedig Venus himnuszában a következőképpen:

καὶ κρατέεις τρισσῶν μοιρῶν, γεννᾶς δε τὰ πάντα
És ura vagy három végzetnek, létresegitesz mindent.

Orpheus ihletett tudással helyezte el és hasonlította össze e két uralmat, és a szerelmet a szükségszerűség elé helyezte, amikor azt a három végzet [a Párkák — a fordító megjegyzése] fölött, melyekből a szükségszerűség áll, uralkodni mondotta.

12. fejezet

Mi módon vette el Saturnus Uranus férfiasságát a szükségszerűség uralma alatt, és miként kötözte meg Jupiter Saturnust

Hogy miért a szükségszerűség fennhatósága alatt kasztrálták illetve kötözték meg az uralkodásban egymást követő istenek szülőatyáikat, ahogyan Agathón mondta, a mondottakból könnyen megérthetjük. Nem úgy kell ezt érteni, hogy az anyagi értelem magát istent, hanem csupán az istentől kapott adományt osztja fel és szagatja szét saját magában.

Kevéssel előbb elegendően megmutattuk, hogy isten adományai alászállván az ő legfőbb tökéletességéből, szükségszerűen vesztítenek abból a befogadó értelemben.

Ebből ered, hogy míg természetének termékenysége istenben ép és érintetlen, addig az angyalban lecsökkent, valamiképpen megcsonkult, mondhatnánk, hogy kasztrált.

Ez pedig, mondhatjuk, hogy a szükségszerűség uralma alatt megy végbe, hiszen nem az adományozó és nem is a befogadó akaratóból, hanem azon szükségszerűség révén, amely révén az okozat az okkal nem lehet egyenlő, szükségszerűen történik.

Így hát Saturnus, vagyis az angyal, az eget, vagyis a magasságos istent megcsonkítani látszik. Jupiter pedig, azaz a világlélek megköztözni tűnik Saturnust, vagyis az angyaltól kapott képességet természetének gyarlósága miatt önmagában szűkösebb határok közé szorítja. Annak az ereje ugyanis nagyobb mint emeznek. Ezért hát úgy vélhetjük, hogy az erő abban annak tágassága miatt szabad és eloldott, ebben azonban ennek szűkösége miatt már gúzsba kötött és összepréselt.

Majdnem megfeledeztem arról, amit az asztrológusok vélnek: hogy a Saturnus bolygó rosszindulatát legtöbbször megfékezi, ha a Jupiterrel konjunkcióban vagy recepcióban vagy oppozícióban, vagy esetleg szextilben vagy trigonban áll. Mindezekről azonban ennyi elegendő lesz, térjünk át a harmadik kérdésre.

13. fejezet

Melyik isten melyik művészetet adományozza az embereknek

Agathón szerint az istenek szeretetből adják át a művészeteket az emberi nemnek. Az uralkodást Jupitertől, a nyilazás, a jóslás és a gyógyítás művészetét Apollótól, a kovácsmesterséget Vulcanustól, a szövést Minervától kapják az emberek, s végül a Múzsáktól a zenét.

A Zodiákus tizenkét jegye élén tizenkét istenség áll : a Kos élén Pallas, a Bikán Venus, Apolló az Ikrekén, a Rákén Mercurius, az Oroszlánén Jupiter, a Szűzén Ceres, a Mérlegén Vulcanus, a Skorpiónén Mars, Diana a Nyilasén, Vesta a Bakén, a Vízöntőén Juno, a Halak élén pedig Neptunus. Ők adják át nemünknek valamennyi művészetet-mesterséget. Az egyes jegyek a testbe, az istenségek pedig, amelyek ezek élén állnak, a lélekbe oltják erejüket, az egyes művészetekre vonatkozóan.

Így például Jupiter az Oroszlán jegyű embert az istenek és emberek kormányzására, azaz úgy az isteni mint az emberi hivatalok megtisztelő viselésére igen alkalmassá teszi. Apolló az Ikrek szá-

mára a jóslást, az orvoslást és az íjazás készségét nyújtja, Pallas a Kos számára a szövésben való jártasságot, Vulcanus a Mérlegnek az ércművességet, a többi mesterséget pedig a többi isten.

Minthogy pedig a gondoskodás jóindulatából kapjuk e nagyszerű adományokat, mondhatjuk, hogy a szeretet ösztönzésére jutnak ezek részünkül.

Azonkívül úgy véljük, hogy az egek rendkívül gyors és végtelenül rendezett forgása révén egybehangzó muzsika keletkezik, a nyolc kör mozgásából nyolc hang, valamennyiből pedig kilencedikként az összhang. Ilyképpen az egek kilenc hangját a muzsika harmóniája miatt a kilenc Múzsaként fogjuk megnevezni.

Lelkünk valaha részese volt e muzsika értelmének. Minthogy eredete isteni, méltán mondhatjuk, hogy ez az isteni harmónia veszesületett. Ezt aztán különféle hangszerekkel és énekekkel utánozzuk. Ezen adományt az isteni gondoskodás szintén a szerelem által nyújtja nekünk.

Ezt az istent tehát, kiváló férfiak, minthogy gyönyörűséges, szeressük, mivel a legkiválóbb, kövessük, s mert a legboldogabb, tiszteljük, hogy kegyesen és bőkezűen engedje meg nekünk szépsége, jósága és boldogsága birtoklását.

Firenze
Budapest

Marsilio Ficino
Imregh Monika

Hibaigazító

Az előző részben közölt görög idézetek helyesen:

1. Μόνος γὰρ τούτων πάντων οἴηκα κρατύνεις
2. εὐπάλαμον διφυή πάντων κλειδάς ἔχοντα